

Merja Heikkinen

OMAN KÄYTÖN VEROTUS ARVONLISÄVEROTUKSESSA
Soveltamistilanteet ja oikea kirjaustapa

Opinnäytetyö
Kajaanin ammattikorkeakoulu
Tradenomi
Liiketalous
2014

Koulutusala Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	Koulutusohjelma Liiketalous ja hallinto
Tekijä(t) Merja Heikkinen	
Työn nimi Oman käytön verotus arvonlisäverotuksessa – soveltamistilanteet ja oikea kirjaustapa	
Vaihtoehtoiset ammattiopinnot	Toimeksiantaja
Aika Syksy 2014	Sivumäärä ja liitteet 38
<p>Opinnäytetyön tavoitteena on tutkia, milloin oman käytön arvonlisäveroa tulee soveltaa yrityksessä. Tavoitteena on myös selvittää, miten oman käytön arvonlisävero kirjataan kirjanpitoon.</p> <p>Opinnäytetyö käsittelee arvonlisäverotusta yleisesti, oman käytön arvonlisäveroa ja oman käytön arvonlisäveron kirjaamista. Arvonlisäverotus antaa pohjan ymmärtää, mistä muodostuu tarve oman käytön arvonlisäverotuksen soveltamiseen. Oman käytön arvonlisävero pohjaa yleiseen arvonlisäverotukseen. Arvonlisäverotukseen vaikuttavat lainsäädäntö ja oikeuskäytäntö. Oman käytön arvonlisäverotuksen kirjaamiseen vaikuttavat verolainsäädännön lisäksi kirjanpitolaki ja -asetus, sekä Kirjanpitolautakunnan antama ohjeistus. Näitä osa-alueita yhdistämällä muodostetaan esimerkkikirjauksia erilaisiin oman käytön arvonlisäveron kirjanpidollisiin tilanteisiin.</p> <p>Opinnäytetyön tuloksena on syntynyt tiivis esitys arvonlisäverotuksessa ja oman käytön arvonlisäverotuksessa huomioon otettavista asioista. Lisäksi opinnäytetyö antaa ohjeistuksen siihen, miten oman käytön arvonlisäveroa tulee kirjanpidossa käsitellä. Opinnäytetyötä voidaan käyttää apuna tutustuttaessa oman käytön arvonlisäverotukseen ja sen kirjaamiseen esimerkiksi tilitoimisto-ympäristössä.</p>	
Kieli	suomi
Asiasanat	arvonlisävero, oma käyttö
Säilytyspaikka	☒ Verkkokirjasto Theseus ☐ Kajaanin ammattikorkeakoulun kirjasto

School Business	Degree Programme Business Administration
Author(s) Merja Heikkinen	
Title Own Use in VAT Taxation – Application and Correct Entry in Accounting	
Optional Professional Studies	Commissioned by
Date Autumn 2014	Total Number of Pages and Appendices 38
<p>The objective of this thesis was to study value added tax (VAT) in situations where goods and services are taken to own or private use. The aim of the thesis was also to study how value added tax in cases of own use is entered in accounting.</p> <p>The thesis covers value added tax in general, value added tax when goods or services are taken into own use, and the accounting of value added tax when taking to own use is applicable. Discussing VAT in general gives the ground to understand the need to apply the value added tax of own use, which is based on the general value added tax legislation and provisions. This tax is also based on a judicial custom. The accounting of VAT, when taking to own use is based on tax legislation, but also on accounting legislation and statutes, and directions from the Accountancy Board. By combining these factors, the thesis introduces examples of accounting entries for different situations of VAT of own use.</p> <p>The result is a concise presentation on factors affecting VAT in general and VAT when products or services are taken to own use. Additionally, it also gives directions on how to handle value added tax of own use in accounting. The thesis can be used as a guide for applying VAT of own use and entering it to accounting, for example in accounting firms.</p>	
Language of Thesis	Finnish
Keywords	value added tax, own use
Deposited at	☒ Electronic library Theseus ☐ Library of Kajaani University of Applied Sciences

ALKUSANAT

Suoritin opintoihini kuuluvan harjoittelun tiloimistossa, jossa sain ajatuksen tehdä opinnäytetyöni oman käytön arvonlisäverotukseen liittyen. Haluankin kiittää harjoittelupaikkani työntekijöitä harjoittelussa ja opinnäytetyön tekovaiheessa saamastani tuesta ja ohjauksesta.

Oulussa 26.10.2014

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 ARVONLISÄVEROTUS	3
2.1 Arvonlisäverodirektiivi	3
2.2 Arvonlisäverolaki ja -asetus	5
2.3 Neutraliteetti	6
2.4 Verovelvollisuus	6
2.4.1 Käänteinen verovelvollisuus	8
2.4.2 Arvonlisäveron määräytyminen	8
2.4.3 Arvonlisäverokannat	9
2.5 Vähennysoikeus ja vähennysoikeuden rajoitukset	9
2.6 Arvonlisäverotukseen liittyvät menettelyt	14
3 OMAN KÄYTÖN ARVONLISÄVEROTUS	18
3.1 Tavarahan oma käyttö	18
3.2 Palvelun oma käyttö	19
3.3 Vähäinen omaan käyttöön otto	20
3.4 Veron peruste	20
3.5 Oman käytön verotuksen erikoistilanteita	21
3.5.1 Henkilökunnalle luovutettu ateriapalvelu	22
3.5.2 Kiinteistöpalvelu	23
3.5.3 Rakentamispalvelu	23
4 ARVONLISÄVERO KIRJANPIDOSSA	27
4.1 Kirjanpitolausakunnan ohjeet	27
4.2 Oman käytön arvonlisävero kirjanpidossa	28
4.3 Esimerkkejä oman käytön arvonlisäverotuksen kirjaamisesta	30
5 POHDINTA	35
LÄHTEET	37

1 JOHDANTO

Arvonlisäveroon vaikuttavat arvonlisäverolaki ja –asetus, EY:n arvonlisäverodirektiivi ja verohallinnon ohjeistus arvonlisäverolain tulkittamiseksi. Arvonlisäveron kirjaamista säätelevät kirjanpitolaki ja –asetus sekä kirjanpitolautakunnan antamat lausunnot. Arvonlisävero on aiheena hyvin laaja.

Oman käytön arvonlisävero on otettu käyttöön tasapuolistamaan arvonlisäverotusta. Yrityksen hankkiessa tavarahan verollisen liiketoiminnan käyttöön, on sillä oikeus vähentää tavarasta tässä vaiheessa maksettu arvonlisävero. Jos tämä tavara otetaan verottomaan käyttöön myymättä sitä, ei myynnin aiheuttamaa arvonlisäveron suorittamisvelvollisuutta synny. Tällöin yritys saa veroedun, jota ei ole tarkoitettu arvonlisäverotuksessa saatavaksi. Yritys on tässä tilanteessa velvollinen suorittamaan verottomaan eli omaan käyttöön otosta arvonlisäveron, kuten se joutuisi, jos se olisi myynyt tavarahan. Vastaavasti oman käytön arvonlisäverotus koskee myös palveluita, ja itse tuotettuja hyödykkeitä.

Opinnäytetyössä tutkitaan arvonlisäverotuksen ja erityisesti oman käytön arvonlisäverotuksen soveltamista. Opinnäytetyön tutkimuskysymys on: milloin oman käytön arvonlisäverotus tulee sovellettavaksi? Alakysymys on: miten oman käytön arvonlisäveroa käsitellään kirjanpidossa? Opinnäytetyön teoriaosuus käsittelee arvonlisäverotusta yleisesti ja omaa käyttöä sen osana. Arvonlisäverotuksen yleisten sääntöjen käsittely on perusteltua, koska muun muassa vähennysoikeus ja sen rajoitukset vaikuttavat merkittävästi oman käytön arvonlisäverotukseen.

Oman käytön arvonlisäverotus oikaisee arvonlisäverotuksen erikoistilanteita, ja siten pohjaa arvonlisäverotuksen sääntöihin. Tästä syystä arvonlisäverotuksen tunteminen yleisellä tasolla on oman käytön arvonlisäverotuksen kannalta tärkeää. Toisen luvun tarkoitus on vastata kysymyksiin mikä arvonlisävero on, ketä se koskee ja miksi sitä maksetaan. Kolmas luku esittelee oman käytön arvonlisäverotusta ja siihen liittyviä liiketoiminnan tilanteita tarkemmin. Neljännessä luvussa esitellään oman käytön arvonlisäverotuksen kirjaaminen kirjanpitoon teorian ja esimerkkien avulla.

Kirjanpitolain ja kirjanpitolautakunnan ohjeiden avulla esitetään esimerkkejä, miten oman käytön arvonlisäveroa tulee käsitellä yrityksen kirjanpidossa. Tavoitteena on, että

opinnäytetyöstä saadaan opastusta oman käytön arvonalisäveron kirjaamiseksi tilitoimistoympäristössä, jossa se ei välttämättä ole kaikille kirjanpitäjille erityisen tuttu asia.

Opinnäytetyön aihe tuli tekijän oman oppimistavoitteen kautta. Tilitoimistossa suoritettussa harjoittelussa tuli vastaan omaan käyttöön liittyviä kirjauksia. Kysyessään näihin apua tekijä havaitsi, että aihe ei ole kirjanpidon ammattilaisillekaan itsestään selvä. Erityisesti kirjaustapojen moninaisuus aiheuttaa vertailun hankaluuden erilaisten yritysten ja kirjanpitäjien välillä.

2 ARVONLISÄVEROTUS

Suomessa kannetaan välillisiä ja välittömiä veroja. Välittömät verot kerätään saaduista tuloista, esimerkiksi ansio- ja pääomatuloista tai yrityksen tekemästä voitosta, kun taas välilliset verot kohdistuvat hyödykkeiden hankintaan ja myyntiin. Arvonlisävero on välillinen vero. (Äärilä & Nyrhinen 2013, 28). Arvonlisävero on kulutusvero, jonka on tarkoitus kohdistua loppukäyttöön ja olla yrityksille vain läpikulkuera. Näin se tulisi koskemaan vain kuluttajia eli arvonlisäverollisten tuotteiden tai palveluiden ostajia ja loppukäyttäjiä. (Anttila 2000). Yritysten tulee siten ottaa arvonlisävero huomioon hyödykkeiden hinnoittelussa. Hinnoittelussa myytävien hyödykkeiden valmistuksesta aiheutuviin arvonlisäverollisiin kustannuksiin ei lasketa arvonlisäveron osuutta mukaan. Vasta valmiiseen tuotteeseen lisätään arvonlisäveron osuus. Arvonlisäverottomat kustannukset lasketaan arvonlisäveron perusteeseen eli hyödykkeen arvonlisäverottomaan myyntihintaan kokonaisuudessaan. (Äärilä & Nyrhinen 2013, 29).

Arvonlisäverollisessa myynnissä hyödykkeen luovutus on vastikkeellista. Vastike on yleensä rahallinen korvaus, mutta se voi olla myös esimerkiksi vaihto. (Äärilä & Nyrhinen 2013, 73). Siten suoran rahalla ostamisen väistäminen ei anna mahdollisuutta verovelvollisuuden välttämiseen. Vaihdoissa katsotaan molempien osapuolten sekä ostavan että myyvän hyödykkeen. Tästä esimerkkinä on tapaus, jossa asiakas sai ilmaista puheaikaa uutta asiakasta vastaan. Tällöin puheajan luovutusta ei katsottu vastikkeettomaksi, vaan yritys sai vastikkeena uuden asiakkuuden. (KHO 07.02.2002/245). Vastikkeen tulee olla suorassa yhteydessä myynnin kohteena olevaan hyödykkeeseen, ja vastikkeen arvo tulee voida ilmaista rahassa riippumatta siitä mikä se on (Äärilä & Nyrhinen 2013, 73).

2.1 Arvonlisäverodirektiivi

EU-jäsenyys vaatii kaikkien jäsenvaltioiden noudattavan EU-direktiivejä. Tarkoituksena on saada yhtenäisemmät sisämarkkinat verotuksen osalta. Direktiivi on tarkoitettu ohjaamaan jäsenvaltioiden lainsäädäntöä, ja säännökset ovat osaltaan velvoittavia ja osaltaan vapaaehtoisia toteutettaviksi. (Äärilä & Nyrhinen 2013, 27). Arvonlisäverodirektiivin tarkoitus on esitellä yhteinen arvonlisäverojärjestelmä Euroopan Unionin jäsenmaille.

Pääsäännön mukaan arvonlisäveroa on suoritettava vastikkeellisesta tavaroiden luovuttamisesta ja palvelujen suorituksesta, vastikkeellisesta tavaroiden yhteisöhankinnasta sekä tavaroiden maahantuonnista. Direktiivin mukaan verovelvollisella tarkoitetaan ”jokaista, joka itsenäisesti missä tahansa harjoittaa liiketoimintaa” (Arvonlisäverodirektiivi, 11§).

Tavaroiden luovutus tarkoittaa määräämisvallan siirtoa aineellisen omaisuuden omistajalle. Palvelujen suoritus on liiketoimi, joka ei ole tavaroiden luovutus. Direktiivin 16 artiklassa määritellään tavaran omaan käyttöön oton tulevan kyseeseen silloin, kun tavara otetaan verovelvollisen omaan tai henkilöstön käyttöön, tai tavara luovutetaan vastikkeetta, tai tavara käytetään yrityksen toimintaan kuulumattomaan tarkoitukseen. Omaan käyttöön otto rinnastetaan vastikkeelliseen tavaran luovutukseen, kun tavarasta tai sen ainesosista on saatu tehdä osittainen tai täysi arvonlisäveron vähennys. (Arvonlisäverodirektiivi, 16§). Vähäarvoinen lahjojen ja näytekappaleiden luovutus jätetään vastikkeellisen luovutuksen ja siten myös omaan käyttöön oton soveltamisen ulkopuolelle. Palveluiden omaan käyttöön otto määritellään 26 artiklassa kuten tavaran omaan käyttöön otto.

Direktiivi antaa jäsenvaltioille oikeuden rinnastaa tavaroiden vastikkeelliseen luovutukseen yrityksen toimintaan hankkiman tai tekemän tavaran, kun vastaavan tavaran hankkiminen ulkopuoliselta ei olisi vähennykseen oikeuttavaa (Arvonlisäverodirektiivi 18§). Tämä on otettu käyttöön myös Suomen laissa esimerkiksi kiinteistöpalvelujen tuottamisen kohdalla. Kiinteistöpalveluiden tuottamisesta omaan käyttöön tulee suorittaa oman käytön arvonlisävero, koska muussa tapauksessa itse suoritettu kiinteistöpalvelu saisi epäreilun edun ostopalveluun nähden. Toinen direktiivin oikeuttama vastikkeelliseen luovutukseen rinnastettava tilanne on tavaran ottaminen verottomaan käyttöön silloin, kun tavarasta on voitu tehdä vähennys. Kolmas tilanne, jossa liiketoimi voidaan rinnastaa tavaroiden vastikkeelliseen luovuttamiseen on, kun yritys lopettaa verollisen toiminnan ja jäljelle jää tavaroita, joista on voitu hankkimisen yhteydessä tehdä vähennys. Myös palvelun voi ottaa omaan käyttöön, ja se rinnastetaan vastikkeelliseen palveluun, kun palvelu otetaan yksityiseen tai muuhun kuin yrityksen varsinaiseen toimintaan liittyvään käyttöön.

Direktiivi jättää jäsenvaltioille oikeuden poiketa säännöksistä jos se ei johda kilpailun vääristymiseen, mutta Suomessa direktiivin edellä mainittu vastikkeelliseen luovutukseen liittyvä säännös on otettu käyttöön. Omiin nimiinsä, mutta toisen lukuun palvelun suorittavan yrityksen katsotaan olevan palvelun vastaanottaja ja suorittaja (Arvonlisäverodirektiivi 28§). Ymmärrän tämän direktiivin artiklan soveltuvan

perustajaurakointiin, jossa yritys perustaa asunto-osakeyhtiön, jonka nimiin suorittaa rakentamispalvelun. Perustajaurakointi on suomen laissa katsottu vastikkeelliseen liiketoimeen rinnastettavaksi ja siten oman käytön arvonlisäverotuksen alaiseksi. (AVL 31§).

2.2 Arvonlisäverolaki ja -asetus

Arvonlisäverotusta ja omaa käyttöä käsitellään arvonlisäverolaissa 30.12.1993/1501. Arvonlisäverovelvollisuus koskee Suomessa tapahtuvaa tavaran ja palvelun myyntiä, kun se tapahtuu liiketoiminnan muodossa (AVL 1§). Arvonlisäverolaki määrittelee, että tavara on aineellinen esine, tai se voi olla myös sähkö, kaasu, lämpö- ja jäähdytysenergiaa, sekä niihin verrattavia energiahyödykkeitä. Palvelu on kaikki muu mikä ei ole tavara ja mitä voi myydä liiketoiminnan muodossa. (AVL 17§). Arvonlisäverovelvollisuus koskee myös kiinteistöhallintapalvelun ottamista omaan käyttöön, vaikka kyseessä ei olisi liiketoiminnallinen tapahtuma (AVL 1§). Tämä on poikkeus arvonlisäverovelvollisuuden pääsääntöön. Työsuhteessa toimiminen ei aiheuta arvonlisäverovelvollisuutta, koska työsuorituksesta saatu vastike on ennakonperinnän alainen palkka (AVL 1§).

Arvonlisäveroasetuksen 21.1.1994/50 sisältö koskee liiketapahtumien kirjaamista, kansainväliseen kauppaan liittyvää verottomuutta sekä erityisiä säännöksiä kuten tilintarkastusaineistoa ja asiakkaan tunnistamista. Tämän opinnäytetyön kannalta merkityksellisin on luvun 1 säännökset. Ensimmäinen momentti määrää arvonlisäverovelvollisen kirjaamaan liiketapahtumat, joilla on vaikutusta verotukseen, aikajärjestyksessä. Aika tarkoittaa sitä ajankohtaa, jolloin liiketapahtumasta aiheutuvan suoritettavan tai vähennettävän veron laskennallinen vaikutus syntyy. Eri verokantojen alaiset ostot ja myynnit on lisäksi pystyttävä erottamaan toisistaan. Osto- ja myyntikirjaukset voidaan tehdä osakirjanpitoihin, kunhan ne on helposti yhdistettävissä pääkirjanpitoon. (AVA 1§).

Joissakin tapauksissa Suomen lainsäädäntö ja EY-direktiivit eroavat toisistaan, jolloin suomalaisilla yrityksillä on oikeus vedota Suomen lakiin, jos se on yritykselle direktiiviä lievempi tai edullisempi. (Äärilä 2002).

2.3 Neutraliteetti

Arvonlisäverotuksen tavoitteena on neutraali verokohtelu (Anttila 2000.) Neutraliteettiperiaate tarkoittaa sitä, että lopulliseen hintaan sisältyy saman verran arvonlisäveroa riippumatta siitä, kuinka monta kertaa tuotetta, osaa tai raaka-ainetta on myyty ennen lopullista myyntiä. Toinen tarkoitus neutraliteettiperiaatteella on tasata verokohtelu yhdenmukaiseksi kilpailevien tuotteiden kesken. Arvonlisäverotuksen tarkoitus ei ole antaa jollekin tuotteelle hintaetua toiseen tuotteeseen nähden verotuksen kautta, vaan varmistaa, että jokaista toisiaan vastaavaa tuotetta on verotettu saman verran. Neutraalisuutta ei pystytä täysin saavuttamaan, koska kaikki toimialat eivät ole arvonlisäverotuksen piirissä, verokannoissa on eroja, ja vähennysoikeutta on vielä jossain määrin rajoitettu. Arvonlisäverovelvollisuus on kuitenkin pääsääntö. Vapautuminen arvonlisäverosta on aina poikkeus sääntöön. (Äärilä & Nyrhinen 2013). Tällöin oman käytön vero oikeudenmukaistaa verotuskäytäntöä, silloin kun hankinnassa vähennetty hyödyke siirtyy loppukäyttöön tavanomaisesta myynnistä poikkeavasti. (Anttila 2000).

2.4 Verovelvollisuus

Verovelvollisuus tarkoittaa velvollisuutta tilittää myynnistä arvonlisäveroa. Tosin verovelvollinen voi olla vaikka varsinaista tilitettävää veroa ei synnykään, tällaista on nollaverokannan alainen liiketoiminta. Verovelvollisuus tarkoittaa samalla oikeutta vähentää verollista liiketoimintaa varten tehdyistä hankinnoista arvonlisäveron osuuden. (Äärilä & Nyrhinen 2013). Arvonlisäverovelvollisuus on pääsääntöisesti liiketoiminnan muodossa hyödykkeiden myyntiä suorittavalla taholla. Käännetty verovelvollisuus voi aiheuttaa arvonlisäverovelvollisuuden myös ostajalle, mutta yleensä velvollisuus kohdistuu myyjään (Joki-Korpela et al. 2012). Arvonlisäverolain mukaan myös seuraavat tilanteet aiheuttavat arvonlisäverovelvollisuuden:

- Suomessa tapahtuva tavarantoimitus maahantuontia;
- Suomessa tapahtuva tavarantoimitus yhteisötoimintaa varten ja
- Suomessa tapahtuva tavarantoimitus siirto varastointimenettelyistä.

Kiinteistöpalvelun omaan käyttöön otto aiheuttaa kuitenkin arvonlisäverovelvollisuuden myös silloin, kun se ei tapahdu liiketoiminnan yhteydessä. (AVL 1§). Sama koskee henkilöstölle tarjottua ateriaetua (Äärilä & Nyrhinen 2013, 31).

Verovelvollisuutta ei ole, jos yritys myy vain verottomia palveluja, eikä sillä ole esimerkiksi yhteisöhankintoja tai käänteisen arvonlisäverotuksen alaisia ostoja. Verottomaksi säädettyjä palveluita ovat terveyden- ja sairaanhoito, sosiaalihuolto, koulutuspalvelut, rahoituspalvelut, vakuutuspalvelut, kiinteistöjen luovutukset, esiintymispalkkiot ja tekijänoikeuskorvaukset sekä verottomat postipalvelut. Veroton palvelu ei sisällä arvonlisäveroa eikä siihen liity arvonlisäveron vähennysoikeutta. Tämä näkyy laskussa niin, että siihen on kirjoitettu peruste arvonlisäverottomuudelle ja laskun summassa arvonlisäveron kohdalla on nolla. Myös vähäinen liiketoiminta, eli tilikauden aikainen liiketoiminta on alle 8500 euroa, on jätetty arvonlisäverovelvollisuuden ulkopuolelle. (Joki-Korpela et al. 2012).

Vaikka liiketoiminnastaan ei olisi lain mukaan arvonlisäverovelvollinen, voi joissakin tapauksissa olla kannattavaa ilmoittautua vapaaehtoisesti verovelvolliseksi. Esimerkiksi tilanteissa, joissa ostajat ovat pääsääntöisesti arvonlisäverovelvollisia, voi olla piilevän arvonlisäveron vähentämiseksi suositeltavaa ilmoittautua vapaaehtoisesti verovelvolliseksi. Ostaja ei saa omasta verovelvollisuudestaan huolimatta vähentää arvonlisäveroa ostoistaan, jotka se tekee yritykseltä, joka ei ole arvonlisäverovelvollinen. Tällöin, vaikka varsinaisen hyödykkeen loppuhinnassa ei ole arvonlisäveroa, on sitä voinut jäädä hyödykkeen valmistamisvaiheissa mukaan. (Joki-Korpela et al. 2012). Ainoastaan pelkästään suoraan kuluttajille myyvä yritys hyötyy verovelvottomuudesta. Vapaaehtoisesti verovelvolliseksi ilmoittautuminen on rajattu niihin yrityksiin, jotka ovat toiminnan pienuuden takia vapautettu verovelvollisuudesta eli alle 8500 euron liikevaihdolla toimivat. Lisäksi yleishyödylliset yhteisöt, uskonnolliset yhdyskunnat, sokeat ja muut vaikeavammaiset ovat myös arvonlisäverolain mukaan oikeutettuja ilmoittautumaan vapaaehtoisesti verovelvollisiksi. Lisäksi kiinteistönhaltija on oikeutettu vapaaehtoiseen verovelvollisuuteen kiinteistön luovutuksesta, ja ulkomaalainen Suomessa tapahtuvasta myynnistä. Verovelvolliseksi haetaan kirjallisesti Verohallinnossa. Verovelvollisuus alkaa aikaisintaan hakeutumispäivästä. (Nieminen et al. 2014).

2.4.1 Käänteinen verovelvollisuus

Aina myyjä ei ole se osapuoli, joka on velvollinen tilittämään liiketapahtuman yhteydessä arvonlisäveroa. Käänteinen verovelvollisuus tarkoittaa tilannetta, jossa ostaja on verosta tilitysvelvollinen. Myyntihinta on arvonlisäveroton veron peruste, ja ostaja laskee arvonlisäveron määrän itse myyntihinnan perusteella. Ulkomaankaupassa suomalainen ostaja on arvonlisäverosta tilitysvelvollinen, jos myyjä on ulkomaalainen, jolla ei ole Suomessa pysyvää toimipaikkaa, ja myy Suomessa verotettavia hyödykkeitä. Tosin, jos ostaja hankkii hyödykkeen verollista liiketoimintaa varten, on hän samalla kertaa oikeutettu vähentämään hankintaan liittyvän arvonlisäveron. Eli tästä ei synny varsinaista maksettavaa veroa, koska summat ovat samat ja siten kumoavat toisensa, mutta ne on silti ilmoitettava kausiveroilmoituksessa omissa kohdissaan. (Äärilä & Nyrhinen 2013).

Suomen sisällä tapahtuvassa kaupassa käänteinen verovelvollisuus on käytössä sijoituskullan myynissä tietyissä tilanteissa ja päästöoikeuksien myynissä. Edellä mainittuja kenties yleisempi, Suomen sisäistä liiketoimintaa koskeva, käännetyn verovelvollisuuden aiheuttava tapaus on rakentamispalvelujen myynti silloin, kun ostajana on toinen rakentamispalveluja muutoin kuin satunnaisesti myyvä yritys. Rakentamispalveluihin kohdistuvan käänteisen verotuksen tavoitteena on vähentää harmaata taloutta. (Äärilä & Nyrhinen 2013).

2.4.2 Arvonlisäveron määräytyminen

Arvonlisävero otetaan huomioon yrityksen myymien hyödykkeiden hinnoittelussa niin, että lopputuotetta tai myytävää palvelua varten suoritettavat ostot lasketaan kokonaiskustannuksiin arvonlisäverottomin hinnoin. Niissä kuluissa, joista ei saa vähentää arvonlisäveroa, otetaan sen osuus mukaan kustannuksiin. Kustannuksiin lisätään myös veroa sisältämättömät kustannukset. Näin saatuun omakustannushintaan lisätään haluttu kate, jonka jälkeen saadusta verottomasta hinnasta lasketaan verollinen hinta määrätyn arvonlisäverokannan osoittamana prosenttiosuutena. (Äärilä & Nyrhinen 2013). Myyntihinta muodostuu yksinkertaistetusti näin:

$$\text{kustannukset (alv väh.)} + \text{kustannukset (väh.kelvottomat)} + \text{kustannukset (verottomat)} = \text{omakustannushinta}$$

$$\text{omakustannushinta} + \text{kate} = \text{veroton myyntihinta}$$

$$\text{veroton myyntihinta} * \text{tuotteen arvonlisäverokanta} = \text{tuotteen verollinen myyntihinta}$$

2.4.3 Arvonlisäverokannat

Suomessa vuonna 2014 yleinen arvonlisäverokanta on 24% ja sitä käytetään, jos ei ole muuta säädetty. Elintarvikkeille ja rehuille, sekä ravintola- ja ateriapalveluille on verokanta 14%. Tämä ei tosin koske alkoholia, siihen sovelletaan verokantaa 24%. Verokanta 10% on muun muassa kirjoille, lääkkeille, ja henkilökuljetuksille. (Verohallinto a). Lisäksi käytössä on niin sanottu nollaverokanta, jota sovelletaan esimerkiksi tietyissä tapauksissa, kun myydään tavaroita toisiin EU-maihin. Nollaverokannan alainen myynti lasketaan verolliseksi myynniksi, vaikka siitä ei varsinaisesti veroja makseta. Siihen liittyvät hankinnat ovat kuitenkin vähennyskelpoisia. (Joki-Korpela et al. 2012, 146).

Yleistä verokantaa noudattavan, mutta myös alennetun verokannan ostoja suorittava yritys voi vähentää alemman verokannan hankinnat kyseisen verokannan mukaan. Alennettua verokantaa noudattava saa vähentää kuitenkin yleisen verokannan hankintoihin kohdistuvan veron kokonaan. (Äärilä & Nyrhinen 2013, 173).

2.5 Vähennysoikeus ja vähennysoikeuden rajoitukset

Arvonlisäverolaissa määrätään mitä yritys saa myynnistä aiheutuvasta arvonlisäverosta vähentää. Pääsääntö on, että myynnin arvonlisäverosta saa vähentää verollista liiketoimintaa varten hankkimistaan tavaroista tai palveluista suoritetun veron. Verolliseksi liiketoiminnaksi katsotaan myynti yleisen verokannan, alemman verokannan tai nollaverokannan mukaan (Äärilä & Nyrhinen 2013).

Arvonlisäveroa maksetaan jokaisessa vaihdannan vaiheessa, huolimatta siitä, että se on tarkoitettu kohdistuvaksi vain loppukäyttöön. Koska arvonlisävero on kuluttajille suunnattu

vero, jota ei ole tarkoitettu yritysten kuluksi, on Suomessa käytössä laaja vähennysoikeus. Laaja vähennysoikeus tarkoittaa, että yritys on oikeutettu vähentämään hyvin kattavasti liiketoiminnan arvonlisäveron (Äärilä & Nyrhinen 2013). Yritys maksaa ostoistaan arvonlisäveron, mutta on oikeutettu vähentämään ostoista maksetun arvonlisäveron asiakkaalta myynnin kautta saadusta arvonlisäverosta. Tästä jäävän erotuksen yritys tilittää valtiolle. Näin vero ei kertaudu lopputuotteeseen tai –palveluun. (Äärilä 2002).

Vähennysoikeuteen liittyvät yleiset edellytykset ovat liiketoiminnan verollisuus, ostajan ja myyjän verovelvollisuus, tosittien oikeellisuus, hankinnan verollisuus sekä vähennyksen oikea määrä. Vähennysoikeus on vain, kun hankinta tehdään verollista liiketoimintaa varten. Verollista liiketoimintaa on yleisen verokannan, alemman verokannan tai nollaverokannan mukainen liiketoiminta. Sekä myyjän, että ostajan on oltava liiketapahtuman osalta verovelvollisia. Hankinnan tulee myös olla sellainen, että siitä tulee tilittää vero. Esimerkiksi vähennyskelvottomaan käyttöön hankitun käyttöomaisuuden myynti on veroton, koska siitä ei ole voitu tehdä vähennystä. Ostettavasta hyödykkeestä on oltava tosite, jossa arvonlisäveron määrä on merkitty oikein. Pelkkä tosite ei oikeuta arvonlisäveron vähentämiseen, jos osto on vähennyskelvoton, vaikka tositteeseen olisi arvonlisävero virheellisesti merkitty. Tositteeseen oikein merkitty vero kertoo myös sen veron määrän, joka ostajalla on oikeus vähentää. Ostaja ei saa vähentää tositteesta olevasta verosta poikkeavaa määrää. (Äärilä & Nyrhinen 2013). Ostoon sisältyvän veron vähentäminen vaatii, että vero on avoin. Laskennallinen tai piilevä vero jätetään vähentämättä. (Nieminen et al. 2014).

Valtiolla on erityinen verovelvollisuusasema, koska se toimii veronkantajana. Se ei tee hankinnoistaan verovähennystä. Kunnat ovat arvonlisäverolain mukaan verovelvollisia ja oikeutettuja vähennykseen. Kuntien toiminta on kuitenkin usein arvonlisäverotonta. Kunta ei suorita oman käytön veroa, vaan sillä on käytössään niin sanottu hyvitysmalli. Siinä valtio palauttaa kunnalle laskennallisen arvonlisäveron, jonka on katsottu olevan 5 % hyödykkeen hankintahinnasta. Tämä palautus aiheuttaa valtiolle menetyksen, joka kuitenkin tasataan valtionosuuden ja verotuksen avulla. Lisäksi konserneihin kohdistuu verovelvollisuusaseman takia erityisiä periaatteita. Konsernit muodostuvat erillisistä yksiköistä, jotka käsitellään kuitenkin arvonlisäverotuksessa itsenäisinä. (Nieminen et al. 2014).

Jos yrityksen liiketoiminta on vähäistä, eli alle 8500 euroa, ei se ole arvonlisäverovelvollinen. Tätä liiketoimintaa laskettaessa siihen ei sisällytetä arvonlisäveroa. Yritys ei ole myöskään oikeutettu vähentämään hyödykkeen tuottamisesta kertyvää arvonlisäveroa, kun se ei ole

velvollinen maksamaan arvonlisäveroa. Tällöin loppuhyödykkeessä on mukana tuottamisen vaiheissa kertyneet arvonlisäverot. Jotta arvonlisävero ei kertautuisi loppuhyödykkeeseen, voi yritys hakeutua vapaaehtoisesti arvonlisäverovelvolliseksi. Tällöin sitä koskevat samat lainalaisuudet kuin automaattisesti arvonlisäverovelvollisia. Mutta yrityksellä on myös mahdollisuus hakea tilikauden jälkeen tilinpäätöksen yhteydessä verohuojennusta. Verohuojennus tarkoittaa, että arvonlisävero maksetaan joko täysimääräisesti tai osittain takaisin yrittäjälle. Osittainen verohuojennus koskee yrityksiä, joiden liikevaihto on yli 8500 euroa, mutta alle 22 500 euroa. (Äärilä & Nyrhinen 2013, 49-50).

Rakentamispalvelun vähennys muodostuu luovuttajan kiinteistöllä suoritetuista rakentamispalveluista suorittamasta verosta, jos kiinteistöä ei ennen luovutusta ollut otettu luovuttajan käyttöön. Tämä vaatii selvityksen suoritettavan vero määrästä luovuttajalta. (AVL 103§). Elinkeinonharjoittaja voi vähentää jo suoritettua veroa, kun vähennyskelpottomasta käytöstä tai omasta käytöstä tavara siirretään vähennyskelpoiseen käyttöön. Jos tavaran arvo on laskenut, tulee vähentää vain tämän hetkistä arvoa vastaavan veron määrä. (AVL 112§).

Yksityishenkilön kaupankäynti ei aiheuta arvonlisäverovelvollisuutta, kun se ei ole toistuvaa ja aiheuta kilpailutilannetta jo olemassa olevien vastaavien hyödykkeiden markkinoiden kanssa. Jos myynti on toistuvaa, ja ansiotarkoituksessa tapahtuvaa, katsotaan se laajan tulkinnan mukaan helposti liiketoiminnaksi, josta seuraa arvonlisäverovelvollisuus. (Äärilä & Nyrhinen 2013). Mutta tällöin tulee ottaa huomioon vähäisen liiketoiminnan raja, joka 8500 euroa kalenterivuodelta. Jos tämä summa ei ylity, ei myynnistä aiheudu arvonlisäverovelvollisuutta, kuten edellä on jo mainittu.

Arvonlisäverolaki jättää asioita tulkinnan varaisiksi, joten edellä mainittu yksityishenkilön verovelvollisuus ei ole Äärilän mukaan edellä mainitun yksiselitteinen. Esimerkiksi tapauksessa, jossa yksityishenkilön kertaluonteinen kauppa ylittää vähäisen liiketoiminnan rajan 8500 euroa. Kyseessä on ansaintamielessä tehty toimi, mutta ei toistuva. Äärilän mukaan ei ole selvää onko kyseessä verovelvollisuuden aiheuttava tapahtuma, eikä aiheesta ole korkeimman hallinto-oikeuden oikeuskäytäntöä (Äärilä & Nyrhinen 2013, 34). Itse näkisin, että kyseessä ei ole arvonlisäverovelvollisuuden kannalta riittävä liiketoimi, koska kyseessä ei ole jatkuva myyntitapahtuma, vaan kyseinen tulo verotettaisiin jotenkin muuten.

Vähennysoikeuden rajoitukset

Verolliseen liiketoimintaan liittyvä vähennysoikeus on voimassa pääsääntönä, ja kielletty vain laissa mainituissa hankinnoissa. Näitä hankintoja ovat:

- 1) verovelvollisen tai hänen henkilökuntansa asuntona, lastentarhana, harrastustilana tai vapaa-ajanviettopaikkana käyttämä kiinteistö sekä siihen tai sen käyttöön liittyvät tavarat ja palvelut,
- 2) verovelvollisen tai hänen henkilökuntansa asunnon ja työpaikan väliseen kuljetukseen liittyvät tavarat ja palvelut,
- 3) edustustarkoitukseen käytettävät tavarat ja palvelut, ja
- 4) henkilöauto, joka ei ole yksinomaan vähennyskelpoisessa käytössä tai henkilöautot, moottoripyörät, matkailuperävaunut, paitsi jos ne on hankittu myytäväksi, vuokrattavaksi, tai käytettäväksi ammattimaiseen henkilökuljetukseen tai ajo-opetukseen. (AVL 114§).

Osittain vähennyskelpoiseen käyttöön hankitun hyödykkeen vero voidaan vähentää vähennyskelpoisen ja vähennyskelvottoman käytön suhteessa. Usein jako ja oikaisu on käytännön syistä tehtävä vasta tilikauden päätteeksi: etukäteen on usein mahdotonta arvioida käyttötarkoitusten suhdetta. Esimerkiksi yrityksen pakettiauton yksityiskäytön ja verollisen liiketoimintakäytön välinen jako voi olla mahdotonta arvioida etukäteen, ja vähennyksen oikaisu onkin silloin tehtävä vasta kun koko tilikauden ajot on saatu selville. (Äärilä & Nyrhinen 2013). Edellä olevassa tilanteessa on kyse ostojen verollisuudesta, mutta myös liiketoiminta voi verollisuuden kannalta vaihdella: yrityksen kaikki toiminta ei välttämättä ole verollista liiketoimintaa, jolloin tämän liiketoiminnan hankinnat eivät ole verollisuudestaan huolimatta vähennyskelpoisia. Yrityksellä voi olla kolmenlaisia ostoja:

- kokonaan verollisen liiketoiminnan käyttöön tulevat ostot, jotka ovat siten kokonaan vähennyskelpoisia,
- kokonaan vähennyskelvottomaan liiketoimintaan liittyvät ostot, jotka ovat kokonaan vähennyskelvottomia

- sekä vähennyskelpoisen että vähennyskelvottoman liiketoiminnan yhteiset ostot, jotka ovat osittain vähennyskelpoisia liiketoimintojen suhteessa. Nämä ovat yleensä yrityksen yleiskuluja, kuten esimerkiksi liiketilojen vuokria tai markkinointikuluja.

Hankintakohtainen jakaminen vähennyskelpoisuuden ja –kelvottomuuden suhteessa voi olla vaikeaa, joten yrityksellä on useampi keino laskea tämä kaavamaisesti. Esimerkiksi vähennyskelpoisen ja –kelvottoman toiminnan liikevaihtojen suhteessa, eri liiketoimintojen piirissä olevan henkilöstön suhteessa tai kumpaankin liiketoimintaan käytettyjen neliöiden suhteessa. Suositus on, että suhteen laskemiseen käytetään toimialalle parhaiten sopivaa perustetta. (Äärilä & Nyrhinen, 2013).

Vähennysoikeus koskee siis vain verollisia verollista liiketoimintaa varten suoritettuja ostoja. Suurin rajausta vähennysoikeudelle tulee siten suoraan liiketapahtuman luonteesta. Liiketoiminnan ulkopuolelle kohdistuviksi ostoiksi lasketaan muun muassa henkilökunnan virkistysmenoihin tai vapaa-ajalla omaehtoisesti tapahtuvaan liikuntaan liittyvät ostot, jotka eivät siten ole vähennyskelpoisia. Nämä katsotaan tulevan yksityiseen kulutukseen, mikä pääsäännön mukaan on vähennyskelvotonta. Kulutuksen määrittely liiketoiminnan ja yksityisen käytön välillä ei ole täysin yksiselitteinen, vaan tilanteita voidaan joutua tulkitsemaan tapauskohtaisesti. Esimerkiksi työntekijän työvaatteet saattavat aiheuttaa tulkintaeroja tilanteesta riippuen. (Äärilä & Nyrhinen 2013). Harjoitteluni aikana tuli vastaan tilanne, jossa kysyttäessä ohjetta erään yrityksen tilanteeseen, verottajan näkökanta vähennyskelpoisuuteen oli, että, jos vaatetus soveltuu vapaa-aikaan, eikä siinä ole mitään, mikä kohdistaisi sen työhön tai yritykseen, esimerkiksi yrityksen logoa, ei niitä silloin lasketa vähennyskelpoisiksi työvaatteiksi.

Työntekijälle annettu puhelinetu on vähennyskelpoista työkäytön osalta. Usein puhelinetu koskee kuitenkin myös vapaa-aikaa, jolta osin se ei ole vähennyskelpoinen. Puhelinedulle on määriteltä raha-arvo 20 euroa. Koska yksityispuhelimien erottaminen työpuheluista olisi hankalaa, on puhelinetu yksityispuhelimien osalta päädytty verottamaan vähennyksen oikaisuna, niin, että työnantaja maksaa puhelinedusta oman käytön veroa, ja veron perusteena on puhelinedun raha-arvo 20 euroa. (Nieminen et. al 2014).

2.6 Arvonlisäverotukseen liittyvät menettelyt

Yrityksen, jonka toiminta on arvonlisäverovelvollisuuden alaista, tulee ilmoittautua arvonlisäverovelvollisten rekisteriin ennen toiminnan aloittamista. Jos yritys ilmoittautuu myöhässä, tehdään rekisteröinti taannehtivasti liiketoiminnan aloittamispäivästä lähtien. Yritys voi ilmoittautua ennen varsinaisen myyntitoiminnan alkamista, kun se aloittaa hankkimaan hyödykkeitä verollista liiketoimintaa varten. Ostava yritys voi tarkistaa myyjän verovelvollisuuden kyseisen arvonlisäverovelvollisten rekisterin avulla. (Joki-Korpela 2012).

Kirjaaminen kirjanpitoon

Arvonlisäverolliset hankinnat on kirjattava kirjanpitoon viivytystä silloin, kun kyse on käteisostoista ja kuukausikohtaisesti tai muuta neljän, viiden viikon jaksoa käyttäen muissa ostoissa, esimerkiksi pankkisiirtoa käytettäessä. Tilinpäätös vaatii suoriteperusteen noudattamista, mikä tarkoittaa, että suorite kohdistetaan sille kuukaudelle, jolloin se luovutetaan tai saadaan. Maksun ei tarvitse tapahtua samanaikaisesti. (Leppiniemi & Leppiniemi 2010). Näin myös arvonlisävero kohdistuu sille kuukaudelle, jolla hankinta on luovutettu tai saatu.

Tilikartalle asetetut vaatimukset

Arvonlisäverolaki vaatii, että kirjanpidosta voidaan selvittää arvonlisäveron maksamiseksi tarvittavat tiedot. Tämä tarkoittaa, että hankinnat ja myynnit on kirjattava omille tileilleen, ja arvonlisäverot on erotettava niistä omille tileilleen. Tililuettelossa tulee olla tilit suoritettavalle arvonlisäverolle, vähennettävälle arvonlisäverolle ja tilitettävälle arvonlisäverolle. Suoritettavan ja vähennettävän arvonlisäveron tilit yhdistetään verokauden päättyessä tilitettävän arvonlisäveron tilille. Tilille muodostuva summa on joko maksettavaa tai palautettavaa arvonlisäveroa, riippuen siitä onko hankinnoista vai myynneistä kertyvä arvonlisävero suurempi. (Karttunen 2009). Lisäksi tililuettelossa on oltava omat tilinsä eri verokannoittain tapahtuville myynneille ja ostoille. Myös näihin liittyvä arvonlisävero ohjataan suoritettavan ja vähennettävän arvonlisäveron tileille. (Äärilä & Nyrhinen 2013).

Veron ilmoittaminen

Arvonlisäveron määrä ilmoitetaan verohallinnolle kuukausittain, neljännesvuosittain tai kalenterivuositteain kausiveroilmoituksella. Sen, milloin verovelvollisen on annettava kausiveroilmoitus, määrää tilikauden liikevaihdon määrä. Jos se on enintään 50 000 euroa, on verokausi neljännesvuosi ja enintään 25 000 euroa, niin kalenterivuosi. Pääsääntönä verokausi on kuitenkin kuukausi, ja myös liikevaihtonsa perusteella muuhun verokausiryhmään kuuluva verovelvollinen voi hakea kuukausi-menettelyyn. (Joki-Korpela 2012, 284).

Arvonlisäveron kuukausi- tai neljännesvuosi-ilmoittajan tulee kirjata arvonlisäveron määrään liittyvät liiketapahtumat kuukausikohtaisesti verokautta seuraavan toisen kalenterikuukauden 12 päivään mennessä (AVA 2§). Esimerkiksi kuukausi-ilmoittajan tulee kirjata liiketapahtumat tammikuulta maaliskuun 12. päivään mennessä. Jos kyseessä on neljännesvuosi-ilmoittaja, tulee kirjanpito tehdä valmiiksi tammi-maaliskuulta toukokuun 12. päivään mennessä. Kirjaaminen täytyy tehdä edellä mainittuun päivään mennessä, koska silloin pitää viimeistään tehdä ilmoitus verohallintoon maksettavan arvonlisäveron määrästä, jos käyttää sähköistä ilmoittamista, kuten verotili-palvelua. Jos arvonlisäveron ilmoittaa paperilla, tulee sen olla verohallinnossa jo ilmoituskuukauden 7. päivä. (Verohallinto d). Näin siis arvonlisäveroasetuksen antama aika kirjaamiselle lyhenee käytettäessä paperista kausiveroilmoitusta. Vuosi-menettelyssä olevan viimeinen veroilmoituksen jättöpäivä on helmikuun 28. päivä. Eräpäivän osuessa pyhäpäivälle, siirtyy se seuraavaan arkipäivään. (Verohallinto d).

Kausiveroilmoitus on annettava myös silloin kun ilmoitettavan kauden aikana ei ole ollut arvonlisäverollista toimintaa, jos kyseessä on verovelvolliseksi ilmoittautunut yritys. Kun tiedetään, että arvonlisäverollista toimintaa ei tule olemaan tietyn aikaa, esimerkiksi kausiluonteisesti vaihtelevassa liiketoiminnassa, voidaan ilmoitus arvonlisäverollisen toiminnan keskeytymisestä tehdä etukäteen. Jos arvonlisäverollinen toiminta loppuu pysyvästi, tulee yrityksen ilmoittaa siitä verohallintoon. (Joki-Korpela 2012). Kausiveroilmoitus sisältää suoritettavien verojen ja vähennettävien verojen erotuksena valtiolle tilitettävän veron (AVL 147§).

Veron maksaminen

Eräpäivä arvonlisäveron maksamiselle on ilmoituskuukauden 12. päivä. Veron maksaminen myöhässä voi aiheuttaa myöhästymismaksun. Veron voi maksaa myös etukäteen. Tällöin sille maksetaan hyvityskorkoa. Korkoprosentit tarkistetaan vuosittain, mutta 2014 viivästyskorko on 7,5 % ja hyvityskorko 0,5 %. Jos yrittäjällä on useampia, eri-ikäisiä maksamatta olevia veroja, käytetään suoritettu maksu verotilikäytännössä verojen maksamiseen vanhimhasta verosta alkaen. Verotilikäytäntö tarkoittaa verohallinnon sähköistä asiointipalvelua, jossa voidaan ilmoittaa kaikki verot, jotka yrityksen tulee maksaa oma-aloitteisesti. (Verohallinto d).

Alarajahuojennus

Pienyrittäjille suunnattu alarajahuojennus tarkoittaa maksetun arvonlisäveron osittaista palautusta silloin, kun tilikauden liiketoiminta on ollut yli 8500 euroa, mutta alle 22500 euroa. Alarajahuojennusta eivät saa ulkomainen elinkeinonharjoittaja, jolla ei ole Suomessa kiinteää toimipaikkaa, tai kunta, mutta yritysmuodolla ei ole merkitystä alarajahuojennuksen kannalta. (Äärilä & Nyrhinen 2013, 50). Yrityksen tulee itse laskea alarajahuojennuksen määrä ja hakea sitä erikseen verottajalta tilikauden päätyttyä. Huojennuksen voi laskea seuraavalla kaavalla:

$$\text{vero} - \frac{(\text{liikevaihto} - 8500) \times \text{vero}}{14\,000}$$

Huojennusta on mahdollista hakea kolmen vuoden kuluessa huojennukseen oikeuttavan tilikauden päättymisen jälkeen. (Äärilä & Nyrhinen 2013).

Veron palauttaminen

Kausiveroilmoituksen perusteella tuleva, palautettava korko, maksetaan verovelvolliselle automaattisesti. Hän voi myös ilmoittaa palautettavan veron tai hyvityskorkojen jättämisestä verotilille tulevien maksujen vastineeksi. Tähän voi myös määrittää palautusrajan, jonka alle jäävää summaa ei palauteta. (Arvonlisäverovelvollisen opas). Tämä voi olla järkevää, silloin jos veronpalautusta ei tarvita päivittäisen liiketoiminnan hoitamiseen. Kuten edellä mainittiin, erääntyneestä, mutta maksamattomasta verosta veloitetaan viivästyskorkoa. Joskus

verovelvollisella voi käydä niin, että veron maksu viivästyy, eikä huomata ottaa huomioon viivästyskorkoa, ja myöhässä maksetaan vain erääntyneen veron määrä. Tällöin korko jää kasvamaan lisää korkoa siihen saakka kunnes se maksetaan. Jos verotilillä on jonkin verran ylimääräistä, kuittaantuu mahdollinen korko, eikä siitä aiheudu lisäkustannuksia. Jos palautettava summa on alle 20 euroa, se pidetään verotilillä, eikä palauteta automaattisesti.

3 OMAN KÄYTÖN ARVONLISÄVEROTUS

Tässä kappaleessa syvennytään tarkemmin oman käytön arvonlisäverotuksen teoriaan. Kappaleessa käydään läpi miksi oman käytön arvonlisävero on otettu käyttöön, ja missä tapauksissa oman käytön arvonlisäverotus tulee vastaan. Henkilöstölle luontoisetuna luovutettavalla ateriapalvelulla sekä rakentamis- ja kiinteistönhallintapalveluilla on oman käytön arvonlisäverotuksen soveltamisessa erikoisasema, joten näitä käydään tarkemmin läpi kappaleissa 3.2 – 3.4.

Oman käytön verotuksen, kuten koko arvonlisäverotuksen, tavoitteena on neutraali verokohtelu. Oman käytön arvonlisäverotus auttaa saavuttamaan neutraliteettia, koska sitä käyttämällä itsevalmistetun hyödykkeen ja ulkopuoliselta ostetun hyödykkeen verotus on samansuuruinen ja lopullinen verokohtelu samoilla hyödykkeillä on samanlainen riippumatta sen vaihdantaketjussa tehdyistä valinnoista. (Äärilä & Nyrhinen 2013).

Oman käytön arvonlisäveroa sovelletaan itse valmistettuihin tavaroihin tai itse suoritettuun palveluun vain, jos tuottaja myy niitä myös ulkopuolisille. Jos tuottaja on kuluttajan asemassa, ei häneltä vaadita oman käytön arvonlisäveron suorittamista. (Anttila 2000). Tuottaja on kuluttajan asemassa silloin, kun hän ei ole arvonlisäverovelvollinen. Siitä seuraa, ettei tuottaja ole voinut tehdä vähennyksiä, eikä hänellä siten ole myös oikaistavaa omaan käyttöön otton verotuksen kautta.

Oma käyttö voidaan jakaa useammalla tavalla. Yksi jakotapa on jakaa oma käyttö tavaroiden omaan käyttöön ja palveluiden omaan käyttöön. Tätä tapaa käytetään tässä työssä. Toinen tapa on jakaa oma käyttö toisaalta ulkopuolisilta ostettujen hyödykkeiden omaan käyttöön ja toisaalta itse valmistettujen tuotteiden ja itse suoritettujen palveluiden omaan käyttöön. (Äärilä & Nyrhinen 2013).

3.1 Tavarain oma käyttö

Arvonlisäverolain mukaan myyntiin rinnastettavana tavarain omaan käyttöön ottamisena pidetään sitä kun elinkeinonharjoittaja ottaa tavarain yksityiseen kulutukseen, luovuttaa tavarain vastikkeetta tai ottaa tai siirtää vähennykseen oikeuttavan tavarain

vähennyskelvottomaan käyttöön (AVL 21§). Oman käytön vero on vähennetyn arvonlisäveron oikaisu, koska omaan käyttöön oton jälkeen tavara ei ole enää vähennyskelpoinen (Äärilä & Nyrhinen 2013). Tärkeää on huomata, ettei oman käytön verotusta sovelleta, jos tavarasta ei ole voitu tehdä vähennystä tai tavaraa ei ole valmistettu verollisen liiketoiminnan yhteydessä. Myös verovelvollisuuden päättyessä jäljelle jääneistä tavaroista tulee suorittaa arvonlisävero omaan käyttöön oton periaatteiden mukaan. (AVL 21§).

Tavaranäytteiden tai tavanomaisten mainoslahjojen luovuttamista ei pidetä omaan käyttöön ottona, koska niiden katsotaan tapahtuvan liiketoiminnan edistämistarkoituksessa. (AVL 25§). Tavanomaiseksi katsotaan arvonlisäverolliselta ostohinnaltaan tai itse valmistettaessa todennäköiseltä luovutushinnaltaan enimmillään 35 euron arvoinen (Verohallinto b). Anttila tosin nostaa esille, että markkinoinnissa käytettäviä tavaralahjoja täytyy käsitellä verotuksen kannalta tapauskohtaisesti, koska AVL:in sanamuoto ei määrittele sitä mitä mainoslahjalla tarkoitetaan täysin yksiselitteisesti. (Anttila 2000). Anttila viittaa kenties tavaraluovutukseen myynniedistämistarkoituksessa ja liiketoimintaan liittyvinä erilaisina palkintoina. Nämä aiheuttavat oikeuskäytännön mukaan oman käytön verotuksen. (Äärilä & Nyrhinen 2013).

3.2 Palvelun oma käyttö

Palvelu otetaan omaan käyttöön kun elinkeinonharjoittaja suorittaa, luovuttaa tai muulla tavoin ottaa palvelun vastikkeetta omaan tai henkilöstön yksityiseen kulutukseen tai muuhun kuin liiketoiminnan tarkoitukseen, tai suorittaa tai muulla tavalla ottaa palvelun vähennysrajoitettuun tai täysin vähennyskelvottomaan käyttöön. Palvelun omaan käyttöön ottoa koskevat samat vaatimukset kuin tavanaakin, eli palvelusta on voitu tehdä vähennys tai itse suoritettun palvelun suorittaminen on tapahtunut liiketoiminnan yhteydessä. Lisäksi itse suoritettuun palveluun liittyen, elinkeinonharjoittajan tulee myydä vastaavia palveluita myös ulkopuolisille. Verovelvollisuuden päättymisen jälkeen myös jäljelle jääneistä palveluista tulee omaan käyttöön oton periaatteiden mukaan suorittaa arvonlisävero. (AVL 22§). Toisin kuin tavaroiden kohdalla, palvelun ilmaislouutus myynniedistämistarkoituksessa tai liiketoimintaan liittyvänä palkintona ei aiheuta oman käytön verotusta. (Äärilä & Nyrhinen 2013).

Itse suoritetusta palvelusta ei joudu suorittamaan oman käytön veroa, jos ulkopuolelta ostettu vastaava palvelu olisi vähennyskelpoinen. Myöskään yrittäjän itse itselleen omilla tiloillaan suorittama palvelu ei ole verollista, koska oman käytön verotusta ei sovelleta yrittäjän yksityishenkilönä itselleen suorittamiin palveluihin. (Äärilä & Nyrhinen 2013). Kuitenkin työntekijöiden käyttäessä esimerkiksi yrityksen käyttöomaisuuteen kuuluvaa konetta oman auton korjaamiseen vapaa-ajallaan kyseessä on palvelun omaan käyttöön otto, joten siitä joudutaan suorittamaan oman käytön vero. Palvelun tuottamiseen käytetään yrityksen käyttöomaisuutta, eikä suorite ei olisi vähennyskelpoinen ulkopuoliselta yritykseltä hankittaessa. Pääsääntönä palvelun omaan käyttöön oton soveltamisen arvioinnissa on, käytetäänkö palvelun tuottamiseen yrityksen resursseja, esimerkiksi työntekijöitä tai käyttöomaisuutta, kuten koneita, laitteita ja tiloja. (Verohallinto b).

3.3 Vähäinen omaan käyttöön otto

Omaan käyttöön oton verovelvollisuutta rajaa vähäinen omaan käyttöön otto elinkeinonharjoittajan tilanteessa. Vähäistä oman käytön verottomuutta voi hyödyntää vain arvonlisäverovelvollinen yksityishenkilö, puoliso, jakamaton kuolinpesä tai verotusyhtymä (Verohallinto b), eli tämä verovapaus ei koske yhtiömuotoisia yrityksiä (Äärilä & Nyrhinen 2013). Vähäiseksi omaan käyttöön otto lasketaan, kun sen rahallinen arvo vuodessa on enintään 850e. (Verohallinto b). Jos raja ylittyy, maksetaan oman käytön veroa vain ylimenevältä osalta (Äärilä 2002). Vähäinen omaan käyttöön otto-oikeus liittyy erityisesti alkutuottajien verotukseen. (Anttila 2000).

3.4 Veron peruste

Arvonlisäverolain mukaan veron peruste on hinta, joka sisältää kaikki hinnannlisät, mutta ei veron osuutta (AVL 73§). Tavarahan omaan käyttöön oton yhteydessä veron peruste on ostetun tavarahan ostohinta tai sitä alempi todennäköinen luovutushinta, tai itse valmistetun tavarahan kohdalla valmistamisesta aiheutuneet välittömät ja välilliset kustannukset (AVL 74§). Palvelun omaan käyttöön oton yhteydessä veron peruste on ostetun palvelun ostohinta tai sitä alempi todennäköinen luovutushinta tai itse suoritettujen palvelujen välittömät ja välilliset kustannukset (AVL 75§). Rakentamispalvelun omaan käyttöön oton yhteydessä veron

peruste on ostetun rakentamispalvelun ostohinta tai itsesuoritetun rakentamispalvelun välittömät ja välilliset kustannukset. Hankitun kiinteistön veron peruste on edeltävän luovuttajan suorittaman veron peruste eli periaatteessa edellisen luovuttajan maksama hinta rakentamispalvelusta ilman veron osuutta. (AVL 76§). Osittain omaan käyttöön otettavan tavaran tai palvelun veron peruste on oman käytön osuutta vastaava määrä koko tavaran tai palvelun arvosta (AVL 82§).

Veron määrä määräytyy sen mukaan otetaanko hyödyke verollisesta toiminnasta verottomaan käyttöön, jolloin vero määräytyy hyödykkeen alkuperäisen verottoman hankintahinnan mukaan vai muuttuuko sen käyttötarkoitus vähennykseen oikeuttamattomaan käyttöön jolloin vero määräytyy todennäköisen luovutushinnan mukaan. Hyödykkeen arvon nousua ei oteta koskaan huomioon veron perustetta määritettäessä eli veron enimmäisarvo on aina alkuperäisen hankintahinnan veroton arvo. (Anttila 2000).

Itsetuotettujen hyödykkeiden veron peruste ovat tuotannosta aiheutuneet todelliset kustannukset, eli välilliset ja välittömät kustannukset. Tämä tarkoittaa siten, että katetta ei veroteta itse tuotettujen hyödykkeiden kyseessä ollessa. (Anttila 2000).

Jos omaan käyttöön otettu tavara on yhteisötuonti ja vero vähennetty, veron peruste on sama kuin maahantuonnin yhteydessä määrätyn veron peruste tai sitä alempi tod.näk. luovutushinta. Tavaroiden oma valmistus aiheuttaa oman käytön verotuksen silloin kun ulkopuoliselta ostettuna tavaraan sisältyvä vero olisi vähennyskelvoton. Tavaroiden tulee olla valmistettu verollisen liiketoiminnan yhteydessä, jotta niihin voi kohdistua oman käytön verotus. Itse tuotettujen palveluiden oman käytön verotuksessa lisäehtona on, että yritys tuottaa samoja palveluja myös ulkopuolisille. Itse valmistettujen tavaroiden kohdalla veron peruste on todelliset kustannukset. (Äärilä & Nyrhinen 2013).

3.5 Oman käytön verotuksen erikoistilanteita

Oman käytön verotuksen soveltamisen kannalta on tunnistettavissa kolme usein toistuvaa tilannetta. Nämä ovat henkilökunnalle luovutettu ateriapalvelu, kiinteistöpalvelu ja rakentamispalvelu.

3.5.1 Henkilökunnalle luovutettu ateriapalvelu

Yritys voi järjestää henkilökunnalle ateriapalvelun. Se voi olla itse toteutettua tai se voi olla ostopalvelu ateriapalveluja tarjoavasta ravintolasta. Henkilökunnalle luovutettu ravintola- tai ateriapalvelu katsotaan omaan käyttöön otetuksi kun se luovutetaan täysin vastikkeetta (Joki-Korpela et al. 2012, 155). Henkilökunnalle luovutettu ateriapalvelu on oman käytön arvonlisäverotuksen alaista vaikka luovutus ei tapahtuisi verollisen liiketoiminnan yhteydessä eikä vastaavia palveluita myydä ulkopuolisille (AVL 25 a §). Tämä koskee tosin vain täysin vastikkeettomia luovutuksia (Verohallinto c). Vastikkeellista, myös alivastikkeellista, luovutusta pidetään myyntinä, eikä siihen silloin sovelleta omaan käyttöön oton vaan yleisiä arvonlisäverotuksen säännöksiä. (Verohallinto c). Vaatimuksena oman käytön verotukselle ateriapalveluiden luovutuksessa on kuitenkin, että yritys harjoittaa liiketoimintaa ja sen liikevaihto tilikauden aikana on vähintään 8500 euroa (Joki-Korpela et al. 2012, 155). Koska ateriapalveluiden oman käytön verotus ei vaadi arvonlisäverollista liiketoimintaa, tulee se käyttöön myös esimerkiksi yleishyödyllisten yhteisöjen toiminnassa (Äärilä & Nyrhinen 2013, 483).

Ateriapalveluihin käytettävä verokanta on 14% (Verohallinto a). Kun ateriapalvelu tuotetaan itse on veron perusteena välittömien ja välillisten kustannusten määrä. Yritys voi laskea niin halutessaan välillisten kustannusten määräksi 22 prosenttia välittömien kustannusten määrästä. (Joki-Korpela et al. 2012, 155). Verovelvollinen on oikeutettu myös käyttämään todellisia välillisiä kustannuksia, mutta näistä oltava osoituksena laskelmat (Äärilä & Nyrhinen 2013, 485). Ostopalveluissa veron peruste on palvelusta maksettu hinta, sekä yrityksen omat ateriapalvelun luovuttamisesta aiheutuvat välilliset kustannukset. Myös tässä voidaan yrityksen omien välillisten kustannusten määränä pitää 22% välittömistä kustannuksista eli käytännössä palvelun oston hinnasta. (Äärilä & Nyrhinen 2013, 489). Ateriapalvelun oman käytön verosta saa vähentää palvelua varten tehtyjen hankintojen sisältämän arvonlisäveron (verohallinto c). Tällöin yritys voi vähentää ostopalvelun arvonlisäveron ja maksaa oman käytön arvonlisäveroa kokonaiskustannusten perusteella. Mahdollista on myös, ettei yritys vähennä oston arvonlisäveroa, jolloin ostosta ei tarvitse maksaa oman käytön arvonlisäveroa, vaan oman käytön arvonlisävero maksetaan tällöin vain yrityksen omista välillisistä kustannuksista. (Äärilä & Nyrhinen 2013, 489).

3.5.2 Kiinteistöpalvelu

Kiinteistöksi lasketaan maa-alueet, rakennukset ja pysyvät rakennelmat ja niiden osat, mutta ei koneita ja laitteita (AVL 28§). Arvonlisäverolaki vapauttaa kiinteistön myynnin ja kiinteistöön kohdistuvan oikeuden luovuttamisen, kuten vuokrauksen, arvonlisäverosta. Lisäksi kiinteistön verottoman käyttöoikeuden yhteydessä tapahtuvan sähkön, kaasun, lämmön, veden tai vastaavien hyödykkeiden luovuttaminen on verotonta. (AVL 27§). Kiinteistönhallintapalveluita ovat muun muassa siivous- ja muu kiinteistönhoito, kiinteistön talous- ja hallintopalvelut, sekä rakennus- ja korjaustyöt (Verohallinto e).

Kiinteistön omistaja tai haltija joutuu maksamaan oman käytön veroa suorittaessaan itse kiinteistöön kohdistuvan palvelun, kun kiinteistön käyttö ei oikeuta vähennykseen. Veroa ei tarvitse suorittaa, jos elinkeinonharjoittaja käyttää kiinteistöä pääasiallisesti asuntonaan, tai suoritettujen kiinteistönhallintapalvelujen palkkakustannukset sosiaalikuluneen nousevat enintään 50 000 euroon. (AVL 32§). Kiinteistön vähennyskelvoton käyttö voi tarkoittaa esimerkiksi vuokrauskäytössä olevaa rakennusta. Vuokraus on arvonlisäverotonta eli vähennyskelvotonta toimintaa. (AVL 27§).

Kiinteistöpalveluja tuotetaan usein tahoille, jotka eivät toimi verollisessa liiketoiminnassa (Anttila 2000). Arvonlisäverollisen toiminnan ulkopuolella olevat toimijat, kuten asunto-osakeyhtiöt ja yleishyödyllisen yhdistykset, eivät voi vähentää ostetun kiinteistönhallintapalvelun sisältämää arvonlisäveroa. Tästä syystä niiden itse suorittama palvelu olisi etulyöntiasemassa verrattuna kalliimpaan arvonlisäverolliseen ostopalveluun. (Joki-Korpela et al. 2012). Ostopalveluista ne joutuvat maksamaan arvonlisäveron, jota ei voi vähentää mistään. Tätä on pyritty tasaamaan asettamalla oman käytön arvonlisäverovelvollisuus verottoman liiketoiminnan ulkopuolella oleville kiinteistöille, jotka hoitavat kiinteistöhuoltopalveluita itse. (Anttila 2000).

3.5.3 Rakentamispalvelu

Rakennuksella tarkoitetaan rakennelmaa, jossa on perustus, seinät ja katto (Äärilä & Nyrhinen 2013, 319). Rakentamispalvelu on verollista (AVL 29§). Rakentamispalveluiksi lasketaan kiinteistöön kohdistuva rakennus- ja korjaus- eli saneeraustyö sekä näiden

yhteydessä asennetun tavaran luovuttaminen sekä rakennus- ja korjaustyöhön liittyvä suunnittelu, valvonta ja niihin verrattava palvelu (AVL 31§).

Rakentamispalvelu katsotaan otetun omaan käyttöön kun elinkeinonharjoittaja rakentaa tai rakennuttaa hallinnassaan olevalle maa-alueelle rakennuksen tai pysyvän rakennelman myyntiä varten tai myy uudisrakentamiseen liittyvän rakentamispalvelun määräysvallassaan olevalle asunto- tai kiinteistöosakeyhtiölle. Rakentamispalveluiden oman käytön verotus koskee myös yrityksiä, jotka eivät myy rakentamispalveluita ulkopuolisille. Rakentamispalveluita ulkopuolisille myyvä elinkeinonharjoittaja ottaa palvelun omaan käyttöön myös silloin kun se tulee vähennyskelvottomaan käyttöön. (AVL 31§).

Omaan lukuun suoritettuja rakentamispalveluita verotetaan asettamalla oman käytön arvonlisäverovelvollisuus rakentajalle välillisistä ja välittömistä kustannuksista, vaikka käytännössä rakentaminen on myyntiä varten. Rakennusyrittäjillä on toiminnassaan useita erilaisia toimintoja, joihin sovelletaan erilaisia verotuskäytäntöjä, joten hallinnon helpottamiseksi on päädytty käytäntöön, että rakentamispalveluiden tarjoajaa verotetaan toiminnan kustannusten perusteella. Tällöin tosin kate jää verottamatta. (Anttila 2000).

Rakentamispalveluissa verollisia ovat muun muassa pystytys- ja sisävalmistustyöt, korjaaminen, kunnostus ja asentaminen sekä maanrakennustyöt. Kiinteistöjen luovutus on kuitenkin arvonlisäverotonta. Jos rakentamispalvelua suorittava yritys rakentaa omaan lukuun, ja luovuttaa vasta valmiin rakennuksen, olisi se rakentamisesta oikeutettu vähentämään hankintoihin sisältyvän veron, mutta ei velvollinen maksamaan kiinteistön luovutuksen yhteydessä arvonlisäveroa takaisin. Jos rakennuspalvelu suoritetaan suoraan toiselle osapuolelle, on myynti verollista ja oikaisua vaativaa verotuksellista ongelmaa ei tule. Toinen tilanne, jossa oman käytön verotusta käytetään on perustajaurakointi, jolloin rakennusyritys toimittaa perustamalleen asunto-osakeyhtiölle, jossa sillä on myös päätäntävalta, ja joka toimii virallisesti rakennuttajana, rakentamispalvelua ja luovuttaa valmistumisen jälkeen asunto-osakeyhtiölle. (Äärilä & Nyrhinen 2013).

Elinkeinonharjoittajan luovuttaessa kiinteistön ennen käyttöönottoa, mutta rakentamispalvelun suorittamisen jälkeen, hänen ei tarvitse suorittaa oman käytön veroa palkkakustannusten ja niihin liittyvien sosiaalikulujen osalta, kun nämä kulut eivät ylitä 50 000 euroa ja elinkeinonharjoittaja ei ole myynyt rakentamispalveluja ulkopuolisille, ei ole rakennuttanut tai rakentanut hallinnassaan olevalle maa-alueelle myyntitarkoituksessa tai

myynyt uudisrakentamiseen liittyviä rakentamispalveluja määräysvallassaan olevalle asunto- tai kiinteistöyhtiölle rakentamispalvelun aikana. (AVL 33§).

Rakennusyritys voi vähentää verollista toimintaa varten tekemistään hankinnoista normaalisti arvonlisäveron, ja maksaa oman käytön arvonlisäveroa 24% rakentamiseen liittyvistä välittömistä ja välillisistä kustannuksista. Välittömiä kustannuksia ovat muun muassa rakennusmateriaalit, palkat ja niihin liittyvät henkilöstösivukulut, alihankkijoille maksetut kustannukset ja muut suoraan rakentamiseen liittyvät kustannukset. Välillisiä kustannuksia ovat kustannukset toiminnoista, jotka ovat yhteisiä yrityksen kaikille projekteille. Tällaisia ovat esimerkiksi toimistohenkilöstön palkat henkilösivukuluineen, varastointikustannukset kun varasto on kaikille projekteille yhteinen, vakuutukset sekä koneista ja laitteista tehtävät poistot. Rakentamistoiminnassa katetta ei veroteta vaan vero maksetaan vain välittömistä ja välillisistä kustannuksista. Rakennusliikkeet voivat selkeyttää oman käytön verotusta niin, että verollisista hankinnoista ei vähennetä arvonlisäveroa, joten siitä ei tarvitse myöskään maksaa oman käytön arvonlisäveroa. Tällöin arvonlisäverollisiksi jäävät palkat, henkilösivukulut ja muut verottomat palvelut. Jos halutaan säilyttää ostajalla mahdollisuus vähentää kokonaisuudessaan rakennusliikkeen suorittama oman käytön vero, tulee kaikista kuluista tehdä vähennys ja laskea ne mukaan oman käytön veron perusteeseen. (Äärilä & Nyrhinen 2013).

Arvonlisäverovelvollisuuden syntymisajankohta yleisesti on, kun tavara on toimitettu tai palvelu suoritettu, vastike on kertynyt ennen toimitusta tai suoritusta, tai tavara tai palvelu on otettu omaan käyttöön (AVL 15§). Rakentamispalvelun omaan käyttöön oton tilanteessa verovelvollisuus syntyy seuraavasti:

1. sitä mukaan kun itse suoritettu rakentamispalvelu valmistuu
2. ostetun rakentamispalvelun vastaanottamisesta tai vastikkeen maksusta, jos se tapahtuu ennen vastaanottoa
3. rakentamispalvelun kohteena olleen kiinteistön luovutettamisesta. (AVL 16§).

Rakennushankkeet, joissa valmistusasteen mukaista tuloutusta yleensä käytetään ovat kestoltaan vähintään vuoden tai ovat verovelvollisen liikevaihtoon nähden huomattavia. Valmistusasteen mukaisessa tuloutuksessa otetaan huomioon rakennushankkeen valmiusasteen lisäksi ulkopuolisille myytyjen osakkeiden määrä suhteessa osakkeiden

kokonaismäärään. Liikevaihdoksi lasketaan valmiusastetta vastaava osuus myytyjen osakkeiden velattomista myyntihinnoista. Valmistusasteen mukaista tuloutusta voidaan käyttää, kun syntyvä tulo on luottavasti ennakoitavissa. (Verohallinto e).

Luovutuksen mukaisessa tuloutuksessa rakennusurakka tuloutetaan myytyjen osakkeiden osalta siinä vaiheessa, kun se luovutetaan kohdeyhtiölle. Myymättömät osakkeet voidaan tulouttaa vasta kun ne on saatu myytyä. (Verohallinto e).

4 ARVONLISÄVERO KIRJANPIDOSSA

Kirjanpitoa koskee vaatimus hyvän kirjanpitotavan noudattamisesta. Sitä mitä hyvä kirjanpitotapa tarkoittaa, ei tarkasti määritellä lainsäädännössä, vaan se muodostuu käytännön ja teorian kautta käytettäväksi toimintatavaksi. Kirjanpitoa koskeva lainsäädäntö muodostuu kirjanpitolaista ja -asetuksesta. Näiden lisäksi myös yhteisölaite, kuten osakeyhtiölaki tai yhdistyslaki, sisältävät säädöksiä, jotka vaikuttavat yhteisöjen kirjanpitoon. Lakien ja asetusten lisäksi hyvä kirjanpitotapa vaatii kirjanpidon yleisten periaatteiden noudattamista. Kirjanpitolautakunta eli KILA antaa tulkintaohjeita ja lausuntoja siitä miten hyvää kirjanpitotapaa noudatetaan. (Leppiniemi & Leppiniemi 2010).

4.1 Kirjanpitolautakunnan ohjeet

Arvonlisäverolaki määrää yrityksen järjestämään kirjanpidon niin, että siitä voidaan nähdä arvonlisäveron määrä sen maksamista varten. Kirjanpidon tulee esittää tieto vähennettävän, suoritettavan ja tilitettävän arvonlisäveron määrästä. Tärkeintä on, että verotuksen oikeellisuus voidaan tarkistaa kirjanpidosta, ei se millä tekniikalla kirjanpito hoidetaan. Kirjanpidon tulee noudattaa jatkuvuuden periaatetta, jonka mukaan kirjaamistavan tulee säilyä samanlaisena tilikaudesta toiseen. (Kirjanpitolautakunta 2008).

Arvonlisävero tulee lain mukaan tilittää kuukausittain. Arvonlisävero tulee korjata tilinpäätökseen suoriteperusteiseksi, jos tilikauden aikana on noudatettu maksuperustetta kirjaamisessa. Myynnit ja ostot on pystyttävä erottelemaan verokannoittain, joten eri verokannoille täytyy olla omat tilinsä. Lisäksi arvonlisäveroon liittyviä tilejä ovat arvonlisäverovelka-tili, arvonlisäverosaaminen sekä näiden erotuksen eli maksettavan tai saatavan arvonlisäveron määrän ilmoittava tilitettävän arvonlisäveron tili. Kuukausittain suoritettavan ja vähennettävän arvonlisäveron tilit yhdistetään tilitettävän arvonlisäveron tilille. Vähennettävä vero tarkoittaa veroa, jonka verovelvollinen saa vähentää ostaessaan toiselta verovelvolliselta hyödykkeen. (Kirjanpitolautakunta 2008).

Kirjanpidossa arvonlisäverotuksen kirjaamisessa voi käyttää joko netto- tai bruttokirjausmenettelyä. Sillä kumpaa tapaa yritys päättää käyttää ei ole merkitystä suoritettavan veron määrään. Nettokirjausmenettelyssä myynnit ja ostot kirjataan ilman

arvonlisäveroa, ja arvonlisävero kirjataan arvonlisäverovelka- tai -saaminen-tilille. (Kirjanpitolautakunta 2008). Nettokirjausmenettelyn avulla nähdään suoraan liikevaihto, koska myynnissä ei ole mukana arvonlisäveroa (Rakennusliitto 2011). Bruttokirjausmenettelyssä ostot ja myynnit kirjataan arvonlisäverollisina summina osto- ja myyntitileille. Arvonlisävero erotetaan niistä siirtokirjauksina kuukausittain tai muun jaksotuksen mukaan. Myyntituloista arvonlisävero vähennetään myynnin oikaisueränä ja ostomenoista ostojen oikaisueränä. Tilitettävä arvonlisävero on sekä netto- että bruttokirjaustavalla ostojen arvonlisäverosaamisen ja myynnin arvonlisäverovelan nettosumma. Nettosummasta nähdään onko arvonlisävero saamista vai velkaa, ja minkä suuruinen kyseisen kuukauden arvonlisävero on. (Kirjanpitolautakunta 2008).

Tilinpäätöksessä arvonlisävero esitetään taseen lyhytaikaisissa veloissa tai saamisissa. Tilinpäätökseen liittyy kuitenkin netottamiskielto. Tämä tarkoittaa tilinpäätöstä edeltävän kahden kuukauden aikana syntyneen arvonlisäveron (joko velkaa tai saamista) pitämistä tilinpäätöksessä omilla tileillään silloin kun viimeistä tilinpäätöskuukautta edeltävän kuukauden suoritettava arvonlisävero on velkaa ja viimeisen tilinpäätöstä edeltävän kuukauden arvonlisävero saamista. Arvonlisäverovelka tulee maksaa syntymisjärjestyksessä, joten uuden tilikauden ensimmäisellä kuulla maksettavaksi tulevaa velkaa ei voi hävittää tilinpäätöksessä netottamalla sitä tilikauden viimeisen kuun arvonlisäverosaamisella. (Kirjanpitolautakunta 2008).

4.2 Oman käytön arvonlisävero kirjanpidossa

Ostetulla tavaralla tai palvelulla oman käytön arvonlisäveron peruste on ostohinta tai sitä alempi todennäköinen luovutushinta. Myös itse maahantuodun tavaran oman käytön veron peruste on maahantuonnin yhteydessä käytetty veron peruste tai sitä alhaisempi todennäköinen luovutushinta. Valmistettaessa omaan käyttöön veron peruste on tavaran valmistamisesta ja palvelun suorittamisesta aiheutuneet välilliset ja välittömät kustannukset. Veron peruste tarkoittaa hyödykkeen arvoa ilman arvonlisäveroa. (Kirjanpitolautakunta 2008).

Omaan käyttöön rakennettaessa veron peruste ei ole kuukausittainen veroton ostohinta, vaan todelliset kustannukset. Tämä ei varsinaisesti muuta arvonlisäveron kirjaamista tai suorittamista, vaan arvonlisävero kirjataan valmistumisasteen mukaisesti kuukausittain ja

maksetaan kuten yleensä. Oman käytön vero kirjataan alv-velaksi ja vähennettävä vero alv-saamiseksi, joiden erotuksesta muodostuu maksettava arvonlisävero. Tilinpäätöksessä perustajaurakoinnin oman käytön arvonlisävero kirjataan kuluksi, mutta sen voi kirjata myös liikevaihdon oikaisuksi, kunhan menettely mainitaan liitetiedoissa. Alv-vähennyskelvottomaan käyttöön rakennetusta tiloista maksetaan oman työn osuudesta oman käytön arvonlisävero, joka kirjataan kirjanpidossa hankintameno. Myös muissa vähennyskelvottomissa kohteissa oman työn osuudesta maksettava oman käytön arvonlisävero kirjataan hankintamenoihin. Tilinpäätöksen yhteydessä arvioidaan vielä maksamaton oman käytön arvonlisävero taseessa. Keskenikäisen perustajaurakoinnin arvonlisävero esitetään siirtosaamisena. (Rakennusteollisuus 2011).

Suoritettava vero kirjataan siirtoeränä arvonlisäverovelka- tai suoritettava arvonlisäverotilille ja toisaalta oikealle menotilille tai yksityistilille, jolle oma käyttö on tarkoitus kirjata. (Kirjanpitolautakunta 2008). Siirtoerä syntyy kun menon tai tulon luonne muuttuu, esimerkiksi kun verolliseen liiketoimintaan tehty hankinta siirretään verottomaan toimintaan. Myytäväksi hankittu hyödyke voidaan siirtää esimerkiksi yrityksen tai liikkeenharjoittajan omaan käyttöön. Tällöin siirtoerä on menonsiirto ostotililtä omaa käyttöä edustavalle tilille. (Leppiniemi & Kaisanlahti 2014).

Omaan käyttöön ottaminen tulee kirjata ajallisen kohdistamisen periaatteen mukaan sille kuukaudelle, jolloin omaan käyttöön otto on tapahtunut (Kirjanpitolautakunta 2008). Itse valmistetusta tavarasta vero maksetaan siltä kuukaudelta jolloin tavara on valmistunut, ja palvelusta siltä kuukaudelta kun palvelu on suoritettu. (Äärilä & Nyrhinen 2013, 242). Oman käytön veroa kirjatessa on tarpeen tehdä muistiotosite, jossa näkyy laskelma oman käytön arvonlisäveron muodostumisesta ja kirjaamisesta ja liittää kyseinen muistiotosite kirjanpitoon (Äärilä & Nyrhinen 2013, 613).

4.3 Esimerkkejä oman käytön arvonlisäverotuksen kirjaamisesta

Esimerkki 1. Myytäväksi hankittu penkkipunnerrussetti otetaan yrityksen työntekijöiden vapaa-ajan käyttöön. Vastaava tilanne on myös, jos yritys lahjoittaa myytäväksi hankitun hyödykkeen työntekijälle. Se muuttuu silloin vähennyskelvottomaksi. Myös edustuslahjat ovat vastaavalla tavalla vähennyskelvottomia. Esimerkiksi yritys voi antaa edustuslahjana myytäväksi hankitun kellon yhteistyökumppanille.

	Ostot 24%	Omaan käyttöön otto	Myynnin alv- velka
Väh.kelvottomaan käyttöön otto	100	100	
Oman käytön alv		24	24

Esimerkki 2. Elinkeinonharjoittaja ottaa myytäväksi tarkoitettuja tavaroita omaan tai perheensä käyttöön.

- a) Yrittäjä on ottanut tavaroita omaan käyttöön kuluvan tilikauden aikana 250 eurolla.

	Ostot 24%	Omaan käyttöön	alv-velka
Yks. käyttöön otto	100	100	

- b) Yrittäjä on ottanut tavaroita omaan käyttöön kuluvan tilikauden aikana 1000 eurolla.

	Ostot 24%	Omaan käyttöön otto	alv-velka
Yks. käyttöön otto	100	100	
Oman käytön alv		24	24

Esimerkki 3. Yrittäjä ottaa palvelun omaan käyttöön.

Yrittäjä antaa yritykseen verollista liiketoimintaa varten vuokrasopimuksella hankitun tietokoneen iltaisin tyttärensä käyttöön. Tietokoneen vuokra on 600 euroa + 24 % alv = 744 euroa kuukaudessa. Työaikana tietokonetta käytetään 8 tuntia päivässä, ja tytär käyttää tietokonetta 2 tuntia päivässä. Päivittäin tietokoneen käyttö vähennyskelpoiseen ja vähennyskelvottomaan käyttöön on prosentteina siten 80/20. Alla laskelma tilikauden aikana muodostuvasta omasta käytöstä ja siitä suoritettavaksi tulevasta arvonlisäverosta.

	Pankkitili	Laitevuokrat 24%	Omaan käyttöön otto /	Ostojen alv- saamiset	Myyntin alv- velka
tammikuu	744	480	120	144	
helmikuu	744	480	120	144	
maaliskuu	744	480	120	144	
huhtikuu	744	480	120	144	
toukokuu	744	480	120	144	
kesäkuu	744	480	120	144	
heinäkuu	744	480	120	144	
elokuu	744	480	120	144	
oman käytön alv			26,4		26,4
syyskuu	744	480	120	144	
oman käytön alv			28,8		28,8
lokakuu	744	480	120	144	
oman käytön alv			28,8		28,8
marraskuu	744	480	120	144	
oman käytön alv			28,8		28,8
joulukuu	744	480	120	144	
oman käytön alv			28,8		28,8

Yksityisyrittäjä saa ottaa tilikauden aikana vähäisessä määrin omaan käyttöön yrityksen hyödykkeitä ilman oman käytön verotusta. Vähäiseksi määräksi katsotaan 850 euroa. Jos Omaan käyttöön otto ylittää tämän summan, on ylimenevästä osasta maksettava arvonlisävero. Laskelmasta nähdään, että vähäisen käytön raja tulee esimerkillä vastaan elokuussa. Tammi-heinäkuussa oman käytön määrä on 840 euroa. Elokuussa voidaan siis ottaa vielä 10 euroa verotta omaan käyttöön, mutta lopusta 110 eurosta on maksettava oman käytön arvonlisävero. Myös lopputilikauden ajan omasta käytöstä on maksettava arvonlisävero.

Esimerkki 4. Henkilöstöravintola

Yritys tarjoaa työntekijöilleen luontoisetuna ilmaisen lounaan henkilöstöravintolassaan. Kuukauden aikana edun toimittamisesta aiheutuneet välittömät kulut ovat: palkat ja henkilösivukulut 8 000 euroa ja raaka-aineet 12 400 euroa, josta arvonlisäveroa 2400 euroa ja 10 000 euroa arvonlisäveroton hinta. Verohallinnon ohjeen mukaan henkilöstöruokailun oman käytön verotuksessa voidaan välillisiksi kuluiksi laskea 22% välittömien kulujen määrästä (Verohallinto c). Tässä tapauksessa 22% on $18\,000\text{ euroa} * 0,22 = 3960\text{ euroa}$.

Välittömät kustannukset	18000
Välilliset kustannukset	3960
yht.	21960
Arvonlisävero 14% kok. kustannuksista	3074,40

Kirjaaminen:

	Pankkitili	Ostot 24%	Palkat ja hlösivukulut	Välilliset kustannukset
Raaka-aineet	12400	10000		
Palkat ja hlösivukulut	8000		8000	
Välilliset kustannukset	3960			3960

	Ruokatarjoilun omaan käyttöön oton alv	Myynnin alv- velka	Ostojen alv- saamiset	Suoritettava alv
			2400	
Oman käytön alv	3074	3074		
Suoritettava alv		3074	2400	674

Esimerkki 5. Rakennusliike rakentaa myytäväksi rakennuksen

Rakentamisen välittömät kustannukset:

	(alviton)	
Rakennusmateriaalit	400000 alv 24%	96000
verolliset palvelut, mm. alihankinta	100000 alv 24%	24000
palkat	110000	
henkilösivukulut	8000	

Rakentamisen osuus Rakennusliikkeen välillisistä kustannuksista:

	(alviton)	
arvonlisäverolliset hankinnat	13000 alv 24%	3120
toimisto-/varastohenkilöstön palkat, vakuutukset, ym. verottomat kustannukset	7000	
Arvonlisäverolliset hankinnat	513000 alv 24%	123120
verottomat hankinnat	<u>125000</u>	
yhteensä	638000	

Oman käytön arvonlisäveron peruste on rakentamisen välittömät ja välilliset kustannukset eli tässä tapauksessa 638 000 euroa. Oman käytön arvonlisävero, verokanta 24%, eli myynnin arvonlisäverovelka 638 000 eurosta on 153 120 euroa. Tästä voidaan vähentää verollisten hankintojen arvonlisäverosaamiset 123 120 euroa. Rakentamisesta suoritettava arvonlisävero on siten $153\,120 - 123\,120 = 30\,000$ euroa. Rakennus myydään valmistuttuaan 800 000 eurolla.

Edellä esitellyn kirjaaminen kirjanpitoon:

	<u>Pankkitili</u>	<u>Ostot 24%</u>	<u>Palvelut 24 %</u>
Rak.materiaalit	496000	400000	
Verolliset hankinnat	124000		100000
Palkat	110000		
Hlösvukulut	8000		
Välill. kustannukset 24%	16120		
Välill. kustannukset 0%	7000		
Rakennuksen myynti	800000		

	<u>välil.hank. 0%</u>	<u>Palkat</u>	<u>Hlösvuk.</u>
Rak.materiaalit			
Verolliset hankinnat			
Palkat		110000	
Hlösvukulut			8000
Välill. kustannukset 24%			
Välill. kustannukset 0%	7000		
Rakennuksen myynti			

	<u>Hank. alv- saamiset</u>	<u>Rakennuksen myynti</u>	<u>Välil. hank. 24%</u>
Rak.materiaalit	96000		
Verolliset hankinnat	24000		
Palkat			
Hlösvukulut			
Välill. kustannukset 24%	3120		13000
Välill. kustannukset 0%			
Rakennuksen myynti		800000	

	<u>Oman käytön alv</u>	<u>Myynnin alv- velka</u>
Oman käytön alv	153120	153120

Suoritettava arvonlisävero:

<u>Hank. alv- saamiset</u>	<u>Myynnin alv- velka</u>	<u>Suoritettava alv</u>
96000	153120	
24000		
3120		
123120	153120	30000

5 POHDINTA

Opinnäytetyön tavoitteena oli muodostaa tiivistetty esitys oman käytön arvonlisäveron ilmenemistilanteista ja kirjaustavoista. Suunnitelmana oli tehdä pieni kirjausopas kirjanpitäjälle. Hyvin äkkiä kävi selväksi, ettei tästä opinnäytetyöstä tule sellaista, koska asiaa sellaiseen oppaaseen tulisi liikaa. Ja kenties oman käytön arvonlisäveron kirjaaminen kirjanpitoon ei ole se varsinainen ongelma aiheeseen liittyen, vaan tiedonhallinta, koska aihe on hyvin laaja.

Opinnäytetyön eteneminen on paljastanut minulle, miten monitahoisesta aiheesta oman käytön arvonlisäveron kohdalla on kyse. Sen hallitsemiseksi on tunnettava arvonlisäverotusta yleisesti, sekä tarkemmin siihen liittyviä erikoispiirteitä, kuten esimerkiksi laajan vähennysoikeuden rajoituksia ja verollisen liiketoiminnan ulkopuolelle yltävää verovelvollisuutta. Koska arvonlisäverolaki ja -asetus jättävät asioita tulkinnanvaraiseksi, tulee ottaa huomioon myös verohallinnon ohjeistukset. Kirjanpitoon vaikuttavat kirjanpitolaki ja -asetus, sekä kirjanpitolautakunnan ohjeistukset. Tulkintatapoja testataan myös oikeudessa, jonka antamat ratkaisut voivat muuttaa ohjeistusta. Myös lait muuttuvat ajan kuluessa. Tästä syystä arvonlisäverotukseen liittyy tarve tiedon päivittämisestä ja ajantasalla pysymisestä. Erityisesti, jos työskentelee tehtävissä, joissa käsitellään verotukseen ja erityisesti arvonlisäverotukseen liittyviä asioita, kuten kirjanpitäjänä.

Oman käytön arvonlisäverotuksen hankalin asia lienee määrittää, milloin sitä tulee soveltaa. Esimerkiksi Äärilä tuo esiin vaihtoehtoisen tavan tulkita henkilöstöruokailun tarjoamista vastikkeetta. Hänen mukaan tilanteessa, jossa ateriapalvelu ostetaan ulkopuolisen pitämästä ravintolasta, ei työnantajaa pidetä ruokalatoiminnan harjoittajana, eikä siten olisi oman käytön verotuksen soveltamisalueella. Kyseessä olisi henkilökunnan yksityiseen ja siten vähennyskeltottomaan käyttöön hankittu palvelu. (Äärilä & Nyrhinen 2013, 488). Tätä tulkintaa ei ole kukaan toinen esitellyt vaan kyseiset tilanteet on muualla tulkittu aiheuttavan oman käytön arvonlisäverovelvollisuuden. Esimerkiksi Joki-Korpela sanoo vastaavan tilanteen aiheuttavan oman käytön arvonlisäverotuksen. Hänen mukaansa sillä ei ole merkitystä onko ateriapalvelu järjestetty työnantajan vai ulkopuolisen toimijan toimesta tai onko se työnantajan vai ulkopuolisen toimijan tiloissa.

Opinnäytetyöstä muodostui kooste arvonlisäverotuksesta, oman käytön arvonlisäverotuksesta ja siitä miten oman käytön arvonlisävero kirjataan. Teoriaa on pyritty ottamaan mukaan mahdollisimman kattavasti, mutta luonnollisesti kaikkea ei ole voitu käsitellä. Olen kuitenkin tyytyväinen opinnäytetyön asiasisältöön. Opinnäytetyöstä on varmasti apua aiheen hahmottamisessa, ja se antaa riittävän kuvan arvonlisäveron, oman käytön arvonlisäveron ja sen kirjaamisesta yleisimmistä tilanteista. Syventävää tietoa esimerkiksi perustaja-urakoinnin verotukseen liittyen joutuu varmasti etsimään muualta.

Oman asiantuntijuuden kehittämisen kannalta opinnäytetyö antoi erittäin paljon. En usko, että olisin ilman tätä opinnäytetyötä tässä laajuudessa tutkinut arvonlisäverotusta ja erityisesti omaa käyttöä. Suunnittelen uraa kirjanpitäjänä ja taloushallinnon ammattilaisena, ja tämä opinnäytetyö antaa minulle tärkeää osaamista. Arvonlisäverotus vaikuttaa jokaisen yrityksen toimintaan paljon, ja kirjanpitäjältä vaadittava tietotaito arvonlisäverotuksesta ja sen erityispiirteistä on laaja. Koen tämän opinnäytetyön vahvistavan mahdollisuuksiani toimia asiantuntijana yrityksen taloushallinnon tehtävissä. Tältä osin opinnäytetyön tavoite täyttyi erinomaisesti.

LÄHTEET

Kirjalliset lähteet:

Anttila, R. 2000. Oman käytön arvonlisäverokohtelusta. Verotus 50, 569 – 577.

Joki-korpela, T., Jokinen, M., Klemola, A., Kontu, J. & Takalo T. 2012. Käytännön arvonlisäverotus. Porvoo: Bookwell Oy.

Karttunen, J. 2009. Uudistettu yleisohje arvonlisäveron kirjaamisesta. Verotus 59, 77 – 86.

Leppiniemi, J. & Kaisanlahti, T. 2014. Liikekirjanpito. Talentum. Saatavilla: fokus.talentum.fi.

Leppiniemi, J. & Leppiniemi, R. 2010. Pieni kirjanpitovelvollinen. Juva: WS Bookwell Oy.

Nieminen, A., Anttila, R., Äärilä, L. & Jokinen, M. Arvonlisäverotus. 2014. Talentum. Saatavilla fokus.talentum.fi.

Rakennusteollisuus. 2011. Rakennusliikkeen arvonlisävero-opas. Helsinki: Rakennusteollisuus RT ry.

Äärilä, L. 2002. Liiketoimintakäyttö ja yksityiskäyttö arvonlisäverotuksessa. Verotus 52, 524 – 535.

Äärilä, L. & Nyrhinen, R. 2013. Arvonlisäverotus käytännössä. Vantaa: WSOY.

Lainsäädäntölähteet:

Arvonlisäverolaki 30.12.1993/1501 <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931501>

Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336 <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971336>

Kirjanpitoasetus 30.12.1997/1339 <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971339>

Oikeusministeriö. KHO 07.02.2002/245 KHO:2002:14. <http://www.finlex.fi/fi/oikeus/kho/vuosikirjat/2002/200200245>.

Verkkolähteet:

Kirjanpitolautakunta. Arvonlisäveron kirjaaminen. <http://ktm.elinar.fi/ktm/fin/kirjanpi.nsf/all/93F9B2587F219587C225756100540EEF?openDocument>. Luettu 10.8.2014.

Verohallinto a. Arvonlisäverokantojen muutos 1.1.2013. [https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Arvonlisäverotus/Verokannat/Arvonlisäverokantojen_muutos_112013\(25811\)](https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Arvonlisäverotus/Verokannat/Arvonlisäverokantojen_muutos_112013(25811)). Luettu 21.7.2014

Verohallinto b. Oman käytön ja alivastikkeellisten luovutusten arvonlisäverotus. [http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Arvonlisaverotus/Myynnin_verollisuus_veron_peruste_oma_kaytto_vahennykset/Oman_kayton_ja_alivastikkeellisten_luovu\(9975\)](http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Arvonlisaverotus/Myynnin_verollisuus_veron_peruste_oma_kaytto_vahennykset/Oman_kayton_ja_alivastikkeellisten_luovu(9975)) Luettu 15.8.2014.

Verohallinto c. Henkilöstöruokailun arvonlisäverotuksesta. [https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Verohallinnon_ohjeet/2009/Henkilostoruokailun_arvonlisaverotuksesta\(9974\)](https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Verohallinnon_ohjeet/2009/Henkilostoruokailun_arvonlisaverotuksesta(9974)). Luettu 15.8.2014

Verohallinto d. Arvonlisäverovelvollisen opas. [http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Arvonlisaverotus/Arvonlisaverovelvollisen_opas\(33102\)#3.3](http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Arvonlisaverotus/Arvonlisaverovelvollisen_opas(33102)#3.3). Omaan käyttöön otto_ Luettu 25.8.2014.

Verohallinto e. Perustajaurakointiliiketoiminta verotuksessa. [https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Elinkeinoverotus/Perustajaurakointiliiketoiminta_verotuks\(22016\)](https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Elinkeinoverotus/Perustajaurakointiliiketoiminta_verotuks(22016)). Luettu 15.8.2014